

KALA- JA RIISTARAPORTTEJA nro 416

Anna-Liisa Toivonen
Päivi Eskelinen

Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja

Helsinki 2007

Anna-Liisa Toivonen ja Päivi Eskelinen

Vapaa-ajankalastusta ja virtuaalimaksuja

Raportti

Maa- ja metsätalousministeriö

Elokuu 2005

Suomi kalastaa 302011

Kyselytutkimuksen mukaan alle puolet kalastuksenhoitomaksuvelvoitteisista vapaa-ajankalastajista maksoi kalastuksenhoitomaksun. Tilanne oli samanlainen läänikohtaisen viehekalastusmaksun osalta. Sen nojalla kalastaneensa ilmoittaneiden määrä oli yli kaksinkertainen todellisiin maksusuorituksiin verrattuna.

Kalastuksenhoitomaksutulot ovat suuruusluokaltaan 5,5 miljoonaa euroa vuodessa. Alle 10 % suorituksista on viikkomaksuja. Jos kaikki maksamatta jättäneet olisivat maksaneet viikkomaksun, kertymä olisi 2,3 miljoonaa euroa suurempi. Vastaavasti viehekalastusmaksutuloja viikkomaksuihin laskettuna jäi saamatta noin 0,8 miljoonaa euroa. Tietoa kalastusmaksuista saadaan eniten tuttaviin ja sukulaisten välityksellä, mutta maksamattomuus voi johtua myös kalastusmaksujärjestelmän vaikeaselkoisuudesta.

Kalastajat käyttivät rahaa harrastukseensa 171 miljoonaa euroa juokseviin kuluihin ja yhteensä 328 miljoonaa euroa, jos suuret hankinnat lasketaan mukaan. Kummatkin luvut olivat suuruusluokaltaan samat kuin vuoden 1996 vapaa-ajankalastustilastossa. Juoksevien kulujen arvio oli selvästi pienempi kuin vuoden 1999 maksuhalukkuuskyselyssä. Rahankäyttö kalastusmaksuihin oli pienentynyt aikaisempiin arvioihin verrattuna.

Vuoden 2005 kalastuksesta tehtiin valtakunnallinen postikysely, jonka päätavoitteen mukaiset tulokset vapaa-ajankalastuspäivistä kalastusalueittain ja kalastajamääristä TE-keskuksittain julkaistiin raportissa numero 390. Se sisältää yksityiskohtaiset kuvaukset kyselyssä ja tulosten laskennassa käytetyistä menetelmistä. Tämän raportin aiheita ovat saman kyselyn tulokset kalastuksenhoitomaksuvelvollisten ja viehekalastusmaksun maksaneiden määrästä, tiedonlähteistä, maksutapamielipiteistä, maksullisten kalastuspalveluiden käytöstä ja rahan käytöstä kalastusharrastukseen. Vertailevina aineistoina käytettiin lisäksi vuoden 2001 vastaavaa kyselyä, vuoden 1999 maksuhalukkuuskyselyä sekä vapaa-ajankalastustilastoja.

Vapaa-ajankalastus, kalastusmaksut, kalastuspalvelut, maksullisuus

Kala- ja riistaraportteja 416

978-951-776-574-9

1238-3325

suomi

julkinen

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 2
00791 Helsinki
Puh. 0205 7511 Faksi 0205 751 201
<http://www.rktl.fi/julkaisut> (pdf)

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
PL 2
00791 Helsinki
<http://www.rktl.fi>

Sisällys

1. Valtion kalastusmaksukauppa.....	1
2. Aineistot kalastuksesta ja rahankäytöstä.....	2
3. Kalastuksenhoitomaksuvelvoitteisten henkilöiden määrä	3
3.1. Miten laskettiin	3
3.2. Maksuvelvoitteisia enemmän kuin maksaneita.....	3
4. Viehekalastusmaksun maksaminen.....	6
5. "Väärinkäsityksiä merellä".....	9
6. Mistä tietoa hankitaan	11
7. Mikä maksutapa tuntuu parhaalta	12
8. Maksulliset kalastuspalvelut	13
9. Rahaa silti kuluu.....	15
9.1. Miten laskettiin	15
9.2 Kalastusmaksujen maksaminen on vähentynyt.....	15
10. Yhteenveto	17
11. Kirjallisuus	18
Liitteet	19

1. Valtion kalastusmaksukauppa

Kalastuksenhoitomaksu on vuodesta 1952 käytössä ollut veroluonteinen maksu valtiolle. Sitä kerätään kalastavilta kansalaisilta, mutta se ei siis vielä anna minkäänlaista lupaa kalastamiseen. Vuoteen 1983 saakka kalastuksenhoitomaksu (kalakortti) oli ruokakuntokohtainen, siitä alkaen henkilökohtainen. Samana vuonna valtio alkoi myydä läänikohtaisia pilkkilupia, joiden tuotto palautettiin vesialueen omistajille. Vuoden 1994 alusta kalastuksenhoitomaksu korotettiin tuolloisesta 30 markasta 80 markkaan ja samalla siihen sisällytettiin pilkintäoikeus. Samana vuonna onkimisesta tehtiin maksuton yleiskalastusoikeus ja avustava soutaja vapautettiin kalastuksenhoitomaksuvelvoitteesta. Vuodesta 1997 alkaen alle 18- ja yli 64-vuotiaat vapautettiin kokonaan kalastuksenhoitomaksusta ja otettiin käyttöön vuosimaksun vaihtoehtoksi seitsemän vuorokauden maksu. Vuoden 1997 alussa tuli voimaan kalastuslain muutos, joka antoi vapaa-ajankalastajille maksullisen yleiskalastusoikeuden vieheellä myös yksityisille kuuluvilla vesillä. Läänikohtainen viehekalastusmaksu samoin kuin kalastuksenhoitomaksu maksetaan valtiolle. Alle 18- ja yli 64-vuotiaat vapaa-ajankalastajat on vapautettu näistä maksuista. Tätä kalastuslain muutosta kutsutaan usein viehekalastuslaiksi, vaikka se ainoastaan sisältyy kalastuslain 88 §:ään. Läänikohtaisen viehekalastusmaksun maksupohja kutistui, kun vuoden 1997 loppupuolella toteutettiin läänituudistus ja viehekalastusmaksu kattoi nyt vesialueiltaan oleellisesti suuremmat läänit.

Vuoden 1998 alusta pohjoisen kunnat, Inari, Enontekiö ja Utsjoki, tulivat valtakunnallisen kalastuksenhoitomaksun piiriin. Vuonna 1999 kalastuksenhoitomaksu nousi 90 markkaan. Euron tulo laski maksua hienoisesti, kun ensimmäinen euromääräinen vuosimaksu oli 15 euroa. Vuoden 2004 alusta maksu nousi 20 euroon. Viikkomaksuja suoritetaan nykyään alle 10 % vuosimaksujen lukumäärästä.

Kotitalouskohtaisia kalastuksenhoitomaksuja lunasti aluksi noin 200 000 kotitaloutta ja maksaneiden määrä nousi tasaisesti lähelle 500 000:ta. Kun maksu muuttui henkilökohtaiseksi, maksusuoritusten määrä vakiintui 600 000:n tasolle. Vuoden 1994 hinnankorotuksen ja 1997 maksuvapautusten jälkeen maksusuoritukset romahtivat noin 300 000:n tasolle (Sipponen 2001).

Viehekalastuslaki siirsi kalavesien hallintaa, päätöksentekoa ja kalastuksen järjestämistä koskevaa toimivaltaa paikallisilta omistajilta keskushallinnon suuntaan. Sekä maksuttomien yleiskalastusoikeuksien että viehekalastuslain säätäminen on monin paikoin kiristänyt asenneilmapiiriä eri käyttäjäryhmien välillä. Ongelmat kärjistyivät etenkin merialueilla (Pirhonen ja Salmi 1998). Toisaalta viehekalastuslaki paransi olennaisesti vesialueita omistamattomien kalastusmahdollisuuksia. Läänikohtaisen viehekalastusmaksujärjestelmän ulkopuolella esimerkiksi useammalla vieheellä kalastaa haluavat törmäävät heti vaikeuksiin kalastusmaksujen suorittamisessa juuri sellaisilla merialueilla, missä on paljon yksityisessä omistuksessa olevia pienehköjä vesialueita (Salmi ja Nordquist 2001).

Taloudelliset intressit eivät yleensä ole olleet päällimmäisinä kalavesien hallinnassa. Silti kysynnän ja tarjonnan merkitys väheni viehekalastusmaksujen hinnoittelun siirryttyä osittain valtiolle (Pirhonen ja Salmi 2001).

Tässä raportissa tarkastellaan vapaa-ajankalastajien suhdetta kalastusmaksuihin ja rahan käyttöä muihin kalastuspalveluihin ja yleensä kalastusharrastukseen.

2. Aineistot kalastuksesta ja rahankäytöstä

Vapaa-ajankalastuksesta on toimitettu valtakunnallinen tilasto (ks. www.rkti.fi -> julkaisut -> tilastot) joka toinen vuosi vuodesta 1986 alkaen. Tilastoista ilmenee mm. eri ikäryhmien kalastaminen eri kalastusmuodoilla. Vuoden 1996 tilastossa on tietoja vapaa-ajankalastajien rahankäytöstä harrastukseensa.

Rahankäyttöä ja erityisesti maksuhalukkuutta vapaa-ajankalastuksesta selvitettiin pohjoismaisella kyselytutkimuksella (Toivonen ym. 2000, Toivonen *et al.* 2004), joka koski vuoden 1999 kalastusta.

Kalastusmaksutulojen jakaminen ja palauttaminen kalaveden omistajille on ollut taustalla vuosien 1997, 2001 ja 2005 vapaa-ajankalastusta selvittäneille Suomi kalastaa -kyselytutkimuksille (Leinonen ym. 1998 a&b, Toivonen ym. 2002, Toivonen ym. 2003, Toivonen 2006). Kyselyistä ilmenee varsin yksityiskohtaisesti mm. eri ikäisten henkilöiden kalastaminen eri kalastusmuodoilla. Vuoden 2001 kalastusta koskevassa kyselyssä kysyttiin, onko kotitalous lunastanut kalastuksenhoitomaksun. Viimeisimmässä kyselyssä taas oli muutama rahan käyttöä koskenut kysymys.

Edellä mainittuja tilastoja ja tutkimuksia on käytetty aineistona tämän raportin tuloksissa. Menetelmät on yksityiskohtaisesti selitetty asianomaisten tutkimusten ja tilastojen raporteissa. Aikaisemmin raportoimattomia tuloksia tähän raporttiin sisältyy viimeisimmän Suomi kalastaa -kyselyn maksullisten kalastuspalveluiden käyttöä, suosituimpia kalastusmaksujen maksutapoja ja kalastukseen käytetyn rahan määrää selvittäneiden kysymysten osalta (ks. liitteenä oleva kyselylomake, kysymykset 5-9). Näistä on tässä raportissa ennen tuloksia lyhyesti selitetty, miten tulokset on laskettu. Sekä kyselyt että tutkimukset perustuvat otantaan. Jokaiseen vastaukseen liittyy kotitalouskohtainen painokerroin, jonka avulla vastaukset laajennetaan koskemaan kalastajia koko väestössä.

3. Kalastuksenhoitomaksuvelvoitteisten henkilöiden määrä

3.1. Miten laskettiin

Vuoden 2005 Suomi kalastaa -kyselylomakkeen (Liite 2) kysymyksessä 5 kysyttiin, kuinka moni henkilö kotitaloudesta oli kalastanut milläkin kalastusalueella ja käyttänyt mitään pyydystä. Henkilöt pyydettiin merkitsemään ikäryhmänsä mukaan 18-64-vuotiaat omaan taulukkoon ja alle 18- ja yli 64-vuotiaat omaansa.

Ikäryhmien ja pyydysten käytön avulla eroteltiin maksuvelvolliset henkilöt ja ei-maksuvelvolliset. Aineistosta laskettiin kalastusalueittain kalastaneet maksuvelvolliset henkilöt. Maksuvelvoitteisista ensin laskettiin ne, jotka olivat kalastaneet yksin kalastusalueella. Lopuista laskettiin ne, jotka olivat kalastaneet vain yhdellä kalastusalueella. Loput kotitaloudet olivat kalastaneet monen hengen voimin monella alueella. Näistä katsottiin, montako maksuvelvollista henkilöä vähintään oli kalastanut alueella ja montako enintään. Seuraavaksi valittiin kotitalouksittain se kalastusalue, missä oli kalastanut eniten maksuvelvollisia kalastajia minimissään ja maksimissaan. Yksi kotitalous laskettiin siis vain kertaalleen. Lopuksi summattiin maksuvelvoitteiset henkilöt kotipaikan TE-keskuksen mukaan. Aineistosta laskettiin ainoastaan soutaneet, 18-64-vuotiaat henkilöt samalla periaatteella minimissään ja maksimissaan. Lisäksi laskettiin vielä minimissään ja maksimissaan ne yli 64-vuotiaat henkilöt, jotka olivat harrastaneet muuta kalastusta kuin ongintaa tai pilkintää. He siis olisivat velvoitteisia maksamaan kalastuksenhoitomaksun, mikäli vuoden 1997 kalastuslain muutoksen maksuhelpotusta ei olisi säädetty.

Vastauksissa oli jonkin verran korjaamista, kun osa vastaajista ei ollut huomannut ikäryhmäjakoja. Kotitalouden rakennetiedon avulla pystyttiin korjaamaan suurin osa vastausvirheistä. Soutamiskohdassa oli havaittavissa soutajaksi ilmoittautumista, vaikka henkilön oli selvästi pitänyt käyttää myös jotain pyydystä. Erityisesti lasten osalta tiedot olivat niin epäluotettavia, ettei niitä voitu korjata oikeiksi.

Henkilöiden lukumäärää laskettaessa ei voitu aina tietää, oliko kyseessä sama vai eri henkilö, jos kotitaloudessa oli useampia saman ikäryhmän kalastajia ja useampia pyydysryhmiä ilmoitettiin käytetyn.

3.2. Maksuvelvoitteisia enemmän kuin maksaneita

Arvio vapaa-ajankalastajista, joiden olisi tullut maksaa kalastuksenhoitomaksu vuonna 2005 asettuu 665 000:n ja 692 000:n henkilön välille (Taulukko 1). Maa- ja metsätalousministeriölle saapui vuonna 2005 yhteensä 288 000 maksusuoritusta (5,5 miljoonaa euroa), vuosi- ja viikkomaksut yhteenlaskien. Kalastuksenhoitomaksun maksoi siis vajaa puolet maksuvelvollisista vapaa-ajankalastajista. Mikäli kaikki maksamatta jättäneet 378 000 kalastajaa olisivat maksaneet vähintään 6 euron viikkomaksun, siitä olisi kertynyt 2,3 miljoonaa euroa nyt tuloutetun 5,5 miljoonan

euron lisäksi. Jos taas maksusuorituksia olisi tullut vuosi- ja viikkomaksujen suhteessa, puhuttaisiin jo yli 7 miljoonan euron pois jääneistä maksutuloista.

Vuotta 2001 koskeneessa Suomi kalastaa -kyselyssä ei kysytty, moniko ja minkä ikäinen henkilö kalasti milläkin kalastusmuodolla. Sen sijaan kysyttiin, oliko kotitalous maksanut kalastuksenhoitomaksun tai -maksuja. Näin ilmoitti tehneensä 370 000 kotitaloutta. Maksusuorituksia tuli ministeriöön samana vuonna 316 000.

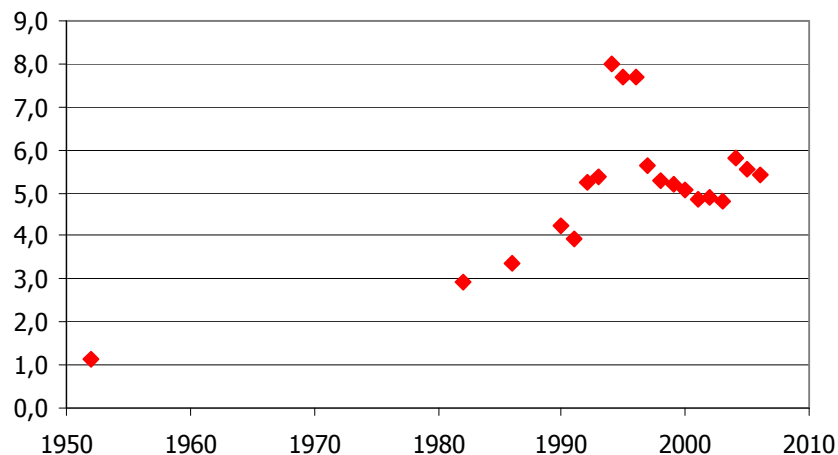
Taulukko 1. Kalastuksenhoitomaksun maksamista edellyttävän kalastuksen harrastajamäärät asuinpaikan TE-keskuksen mukaan vuonna 2005. (n = kyselyyn vastanneet kalastaneet kotitaloudet)

TE-keskus	maksuveloitteiset minimi	maksuveloitteiset maksimi	n
1. Uusimaa	178 000	186 300	2730
2. Kaakkois-Suomi	44 300	45 900	848
3. Varsinais-Suomi	69 800	72 500	1341
4. Pohjanmaa	40 800	41 900	912
5. Kainuu	64 400	66 700	1275
6. Lappi	31 900	33 300	506
7. Häme	98 900	104 000	2088
8. Keski-Suomi	40 200	42 100	808
9. Pohjois-Savo	41 400	43 300	816
10. Pohjois-Karjala	28 200	29 800	533
11. Etelä-Savo	25 400	26 600	587
yhteensä	665 300	692 300	12 444

Vuoden 2004 vapaa-ajankalastustilaston mukaan 18-64-vuotiaita verkkokalastajia oli 327 000, katiskalla kalastaneita 273 000, heittovavalla kalastaneita 475 000 ja vetouistelijoita 271 000. Minimissään siis tilastonkin mukaan noin 470 000:n henkilön olisi pitänyt maksaa kalastuksenhoitomaksu. Koska kalastajamäärät ovat vain osittain päällekkäisiä, maksuvelvollisten määrä oli heittovapakalastaneiden määrää suurempi.

Tuotteen kysynnän hintajoustolla tarkoitetaan sen prosentuaalisen kysynnän muutoksen suhdetta prosentuaaliseen hinnan nousuun. Hintajousto on oletusarvoisesti negatiivista, kun hinta nousee, kysyntä laskee. Kalastuksenhoitomaksun hinnan korotuksen aiheuttama hintajousto on ollut maltillista. Vuonna 2004 vuoden kalastuksenhoitomaksu nousi 15 eurosta 20 euroon eli 33 % ja kahden vuoden jälkeen sen kysyntä oli laskenut 13 %. Kun samaan aikaan viikkomaksu nostettiin 5 eurosta 6 euroon eli 20 %, sen kysyntä kuitenkin nousi 19 %. Kun lasketaan myyntimäärillä painotettu kokonaishintajousto, saadaan kalastuksenhoitomaksun hintajoustoksi -0,36. Yhden yksikön hinnan nousu ei siis aiheuta lähellekään yhden yksikön kysynnän laskua. Vuoden 1994 hinnankorotuksesta ei voi tehdä vastaavaa tarkastelua, koska "tuote" muuttui oleellisesti.

Viranomaisten ja järjestöjen huoli kalavesien hoidon rahoittamisesta koskee kalastuksenhoitomaksukertymän pois jäänyttä osuutta. Kalastuksenhoitomaksukertymää pienentävät sekä kalastuksenhoitomaksun laiminlyöneet kalastajat että lainmuutoksista johtuvat, eri ryhmien vapautukset kalastuksenhoitomaksun maksamisesta. Väestön ikärakenteesta johtuen ikääntyviä maksuvelvollisia poistuu koko ajan enemmän, kuin nuoria tulee tilalle.

Kuva 1. Valtion kalastuksenhoitomaksujen kertymät (miljoonaa euroa, korjattu elinkustannusindeksillä).

Lähde: vuodet 1952-1986 (Sipponen 1995), vuodet 1990-1999 (MMM 2002), vuodet 2000-2006 maa- ja metsätalousministeriö.

Alle 18-vuotiaat ja yli 64-vuotiaat kalastajat on vapautettu kalastuksenhoitomaksun maksamisesta. Kalastuksenhoitotyöstä laillisesti pois jäävän rahallisen resurssin suuruusluokkaa voidaan arvioida kyselytutkimuksen ja vapaa-ajankalastustilaston tietojen avulla. Sellaisia yli 64-vuotiaita vapaa-ajankalastajia, jotka harrastivat 18-64-vuotiailta kalastuksenhoitomaksun maksamista edellyttävää kalastusmuotoa oli vuonna 2005 noin 160-164 000, kun arvio eläkeläiskalastajien määrästä kaikkiaan oli 213-217 000. Tilaston 2004 mukaan eläkeläiskalastajia oli kaikkiaan 162-202 000. Eläkeläiskalastajien pois jäänyt maksutulo oli siis luokkaa 3 miljoonaa euroa, jos se lasketaan esimerkiksi 150 000:n 20 euron vuosimaksun mukaan.

Myös ns. soutajat saavat avustaa kalastustapahtumassa kalastuksenhoitomaksua maksamatta. Soutajia eli niitä, jotka ainoastaan soutivat tai ohjasivat venettä toisen kalastaessa saatiin arviolta 136 000, kun mukaan otettiin vain 18-64-vuotiaat soutajat. Vapaa-ajankalastustilaston mukaan vuoden 2004 arvio oli 232 000 kaikki ikäryhmät mukaan lukien. Jos ilman maksuvapautusta esimerkiksi 120 000 soutajaa olisi maksanut 6 euron viikkomaksun, heiltä nyt pois jäänyt maksutulo olisi ollut 0,7 miljoonaa euroa.

Esimerkiksi vuonna 2005 jäi 5,5 miljoonan euron todellisen kertymän lisäksi kertymättä maksunsa maksamattomien 2,3 miljoonaa euroa (viikkomaksuina laskettuna) Jos kalastuksenhoitomaksu koskisi eläkeläisiä ja soutajia, pois jääneeksi tuloksi voisi vielä laskea eläkeläisten 3 miljoonaa (vuosimaksu) ja soutajien 0,7 miljoonaa (viikkomaksu), eli kaikkiaan yhteensä 6 miljoonaa euroa.

4. Viehekalastusmaksun maksaminen

Viehekalastusmaksun suuruus ei ole muuttunut, ainoastaan euron käyttöönotto vuonna 2002 laski maksua hieman. Itse tuote myös parani, kun vuoden 1997 loppupuolella toteutettu lääninuudistus laajensi kalastusmaksun maantieteellisiä kohdealueita. Viehekalastusmaksuja on alusta asti voinut maksaa sekä viikon (6 e) että vuoden (27 e) jaksoille.

Kyselytutkimusten perusteella ei voi sanoa, kenen olisi pitänyt maksaa läänikohtainen viehekalastusmaksu. Useimmilla kalastusalueilla on mahdollista kalastaa sekä läänikohtaisella että kalastusalueen, osakaskunnan tai yksityisen vedenomistajan perimällä viehekalastusmaksulla. Vuoden 2004 vapaa-ajankalastustilaston mukaan 18-64-vuotiaita heittovapakalastajia oli 475 000 ja vetouistelijoita 271 000. Ryhmät ovat todennäköisesti osin päällekkäiset. Viehekalastajia voidaan tässä ikäryhmässä arvioida olevan noin 500-600 000.

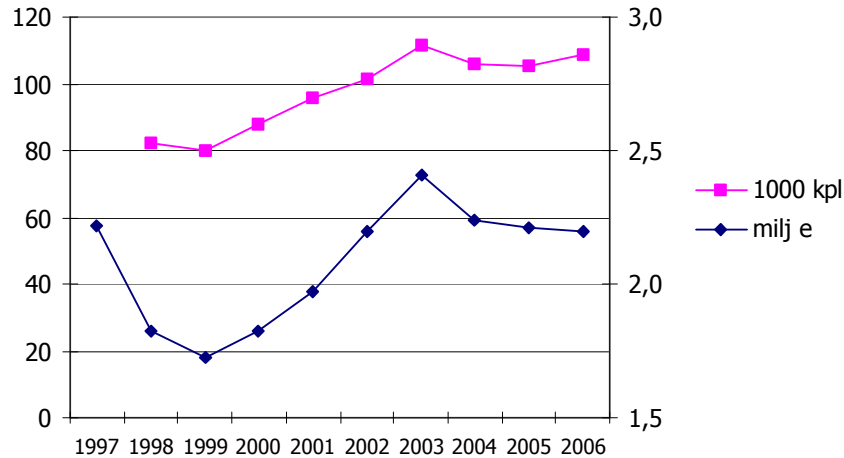
Vuoden 2001 kyselyssä 128 000 kotitaloutta ilmoitti maksaneensa läänikohtaisen viehekalastusmaksun tai -maksuja, 124 000 kotitaloutta ilmoitti kalastaneensa ja 46 000 kotitaloutta ilmoitti saaneensa saalista läänikohtaisella viehekalastusluvalla. Samana vuonna maksettiin 68 000 vuosimaksua ja 28 000 viikkomaksua läänikohtaiseen viehekalastukseen.

Vuoden 2005 kyselyn aineistosta valittiin ne 208 000 kotitaloutta, jotka ilmoittivat kalastaneensa yhdellä tai useammalla kalastusalueella läänikohtaisella viehekalastusluvalla. Niistä poimittiin ensin ne, jotka olivat kalastaneet vain yhdellä kalastusalueella. Jos muuta kuin läänikohtaista viehekalastusta ei ollut, kaikki 18-64-vuotiaat kalastajat olivat kalastaneet läänikohtaisella viehekalastusluvalla. Jos kotitalous oli kalastanut useammalla kalastusalueella tai jokamiehenoikeudella tai kalaveden omistajan luvalla, läänikohtaisia viehekalastusmaksuja laskettiin kotitalouteen yksi. Läänikohtaisesti laskettiin arvio läänikohtaisella viehekalastusluvalla kalastaneista niin, että kotitalouskohtaisesti valittiin aina se kalastusalue, missä lääniluvalla kalastaneita oli eniten. Kotitaloudet laskettiin lääninä kohti vain kertaalleen. Ilmoitettuja maksusuorituksia oli noin kaksinkertaisesti kertyneisiin verrattuna (Taulukko 2).

Taulukko 2. Arvio vapaa-ajankalastajista, jotka ilmoittivat kalastaneensa läänikohtaisella viehekalastusluvalla vuonna 2005 ja maksetut läänikohtaiset viehekalastusmaksut. (n = viehekalastusmaksukalastusta ilmoittaneiden vastausten määrä)

lääni	lunastetuiksi ilmoitettuja läänikohtaisia viehekalastuslupia	n	vuonna 2005 maksettuja läänikohtaisia viehekalastusmaksuja
Etelä-Suomi	66 000	762	36 000
Länsi-Suomi	88 000	1092	40 000
Itä-Suomi	45 000	591	19 000
Oulu	20 000	272	4 000
Lappi	22 000	268	6 000
yhteensä	240 000	2985	105 000

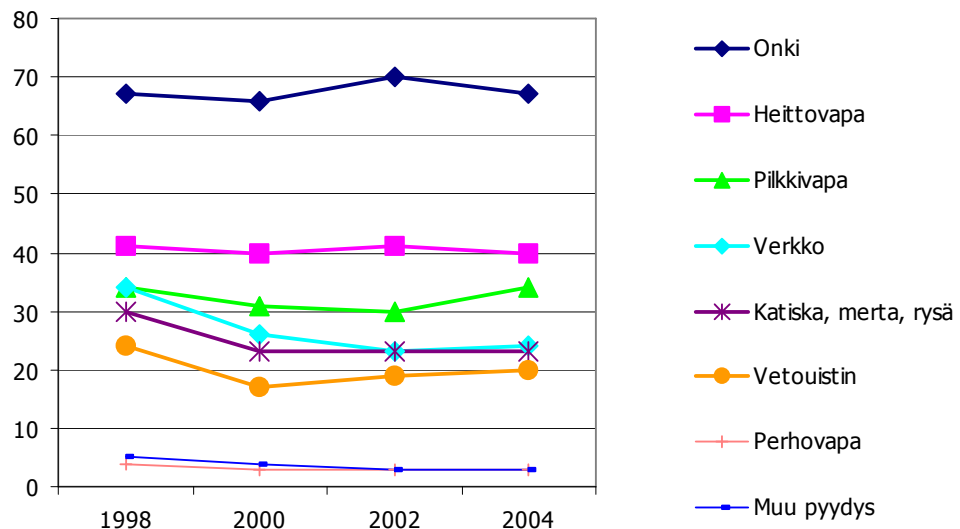
Läänikohtaisten viehekalastusmaksujen määrä on vakiintunut runsaan 100 000:n maksusuorituksen tasolle (Kuva 2). Maksuista noin kolmannes on viikkomaksuja. Maksutulot ovat 2,2 miljoonan euron tasolla. Maksukertymä palautetaan keräyskustannuksilla vähennettynä kalaveden omistajille TE-keskusten kalatalousyksiköitten ja kalastusalueitten kautta Suomi kalastaa -kyselytutkimusten perusteella laskettujen kalastusrasitusten suhteessa. Jos kaikki arviolta 135 000 maksamatonta viehekalastajaa olisivat maksaneet 6 euron viikkomaksun, tuloja olisi kertynyt 0,8 miljoonaa euroa lisää.

Kuva 2. Läänikohtaisten viehekalastusmaksujen yhteismäärät ja kertyneet tulot (korjattu elinkustannusindeksillä).

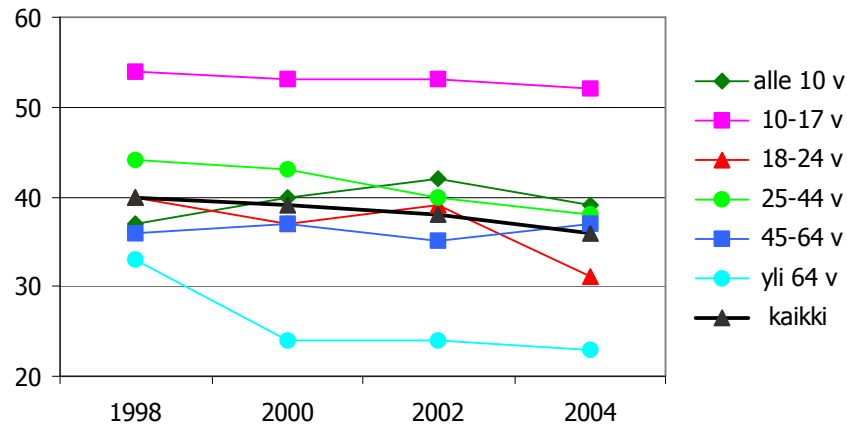
Lähde: vuosi 1997 (MMM 2002), vuodet 1998-2006 maa- ja metsätalousministeriö.

Viehekalastajien ja yleensä vapakalastusta harrastavien osuus kalastaneista on hienokseltaan nousussa (Kuva 3). Verkon ja katiskan suosio on laskusuunnassa. Heittovapaa käyttää 40 % kaikista kalastajista ja vetouistelijoiden osuus on noussut

Kuva 3. Pyydyksiä käyttäneiden osuudet (%) kalastaneista henkilöistä.

20 %:n tasolle. Onki on kuitenkin selvästi kaikkein yleisin vapaa-ajankalastajien pyyntiväline. Pilkkijöitä on lähes yhtä paljon kuin heittokalastajia. Perhokalastajat ovat marginaalinen ryhmä.

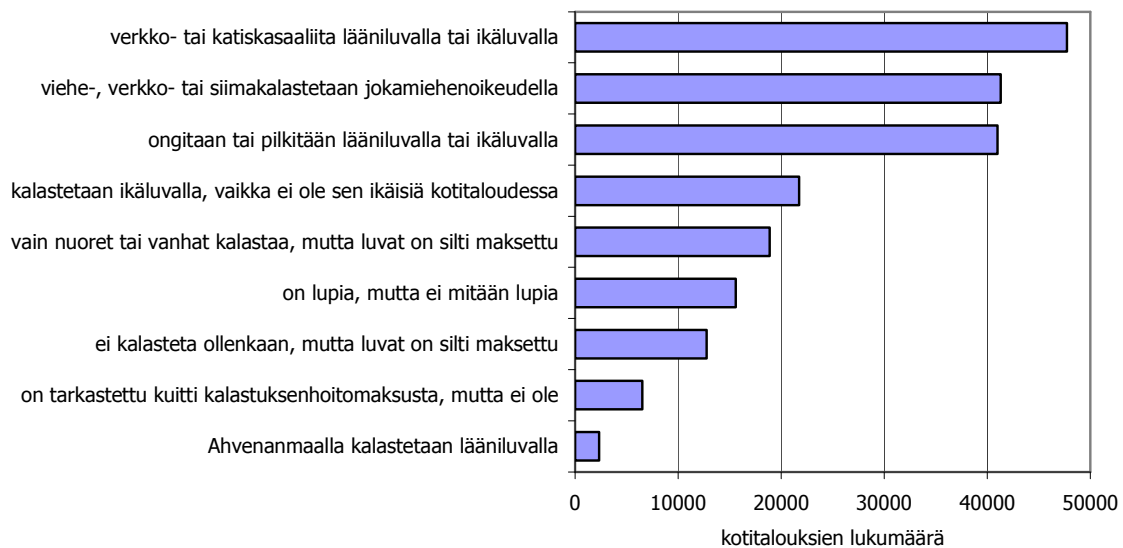
Kuva 4. Vapaa-ajankalastajien osuudet (%) väestöstä ikäryhmittäin.

Vuodesta 1998 vapaa-ajankalastajien osuus väestöstä on laskenut 40 %:sta 36:een vuoteen 2004 mennessä (Kuva 4). Eri ikäryhmien osuudet vapaa-ajankalastajissa ovat jokseenkin samat vuodesta toiseen. Todennäköisesti viehekalastuslaki, joka vapautti nuoret ja eläkeläiset kalastuksenhoitomaksusta ja läänikohtaisesta viehekalastusmaksusta, johti vuoden 1998 tilastossa eläkeläiskalastajien osuuden hetkelliseen kasvuun alle 6 %:sta yli 12 %:iin kaikista kalastajista. Eläkeläisten osuus laski kuitenkin seuraavassa tilastossa. Väestökehityksen pitäisi kasvattaa eläkeläisten osuutta kalastaneissa, ja tilastoluvuissa osuus lähenee 10 %:n rajaa. Harrastus tavoittaa teini-ikäisistä yli puolet, mutta etenkin seuraavassa ikäryhmässä, 18-24-vuotiaat, osuuden lasku on ollut huomattava.

5. "Väärinkäsityksiä merellä"

on YUP-rockyhtyeen esittämä balladi. Sen nimi kuvaa osuvasti vapaa-ajankalastuksen kyselytutkimusten yhteydessä tutkijan ja vastaajien todennäköisimmin tahattomia tulkintaeroja. Väärinkäsitysten määrä ei ole aineistojen kokoon nähden suuri, ainoastaan muutamia prosentteja. Väärinkäsitykset antavat kuitenkin viitteitä siitä, missä tieto kalastusmaksujärjestelmästä ei ole saavuttanut vapaa-ajankalastajia. Vapaa-ajankalastajia toki on paljon, lähes 1,9 miljoonaa, mutta yli puolelle harrastus on vain yksi vapaa-ajanviettotapa muiden joukossa. Tieto vapaa-ajankalastusta koskevista määräyksistä ei todennäköisesti saavuta kaikkia harrastajia.

Vuoden 2001 Suomi kalastaa -kyselytutkimuksessa kysyttiin erikseen kalastuslupien hankinnasta. Muutama kymmentuhatta kotitaloutta ilmoitti, että on lupia, mutta ei ole mitään lupia, on tarkastettu kuitti kalastuksenhoitomaksusta, mutta ei ole tarkastettu. Lisäksi kymmenisen tuhatta kotitaloutta ilmoitti ostaneensa luvat, vaikka ei ollut kalastanutkaan. Toisaalta yli 50 000 kotitaloutta ilmoitti, ettei kotitaloudessa asu ketään. Kysymyksessä pyydettiin antamaan henkilöluku "itsenne mukaanlukien". Nämä olivat harmittomia pikkuvirheitä kyselyaineistoissa ja helppoja korjata.

Kuva 5. Kalastuksenhoitomaksuun ja läänikohtaiseen viehekalastusmaksuun liittyviä väärinkäsityksiä.

Vuoden 1997 kalastuslain muutoksen yhteydessä vapautettiin alle 18- ja yli 64-vuotiaat kalastuksenhoitomaksun maksamisesta ja läänikohtaisen viehekalastusmaksun maksamisesta. Heille siis viehekalastus yhdellä vavalla on ikään perustuva, maksuton yleiskalastusoikeus. Viehekalastuslaki ei koske lainkaan Ahvenanmaata. Kalastusmaksujärjestelmän toiminnan ymmärtämättömyyttä kuvaavat tapaukset, missä Ahvenanmaalla oli kalastettu läänikohtaisella viehekalastusluvalla tai verkko- ja katiskasaaliita oli saatu lääniluvalla tai ikään perustuvalla oikeudella. Oli myös

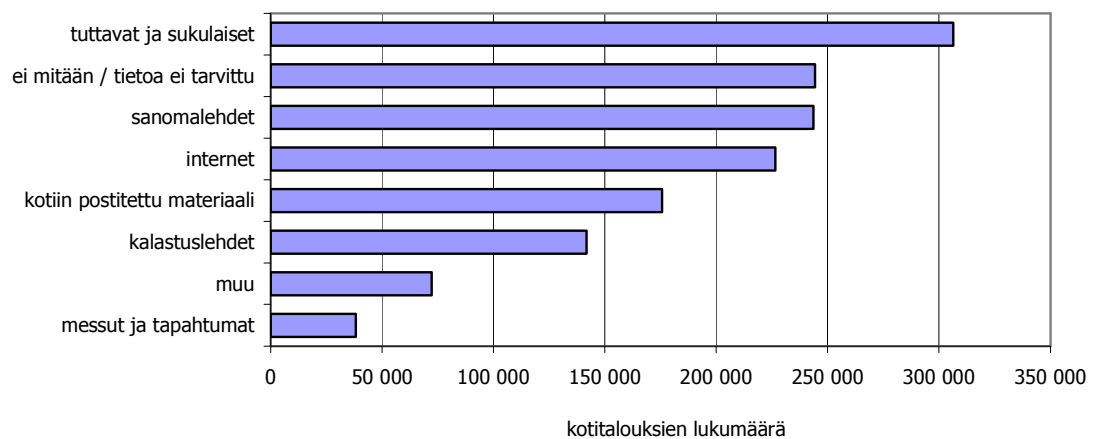
melko yleistä kalastaa vieheellä, verkolla tai siimalla jokamiehenoikeudella. Toisaalta saman verran oli ongittu tai pilkitty läänikohtaisella viehekalastusluvalla tai ikään perustuvalla oikeudella. Myös oli tapauksia, että vain nuoret tai vanhat kalastavat, mutta kalastuksenhoitomaksu oli silti ilmoitettu maksetuksi. Ikään perustuvaa kalastusoikeutta oli vastaavasti käytetty kotitalouksissa, missä ei ollut alle 18- eikä yli 64-vuotiaita henkilöitä. Luvatta pyydetyksi saaliiksi ilmoitettiin 1,8 miljoonaa kiloa. Se oli noin 5 % kokonaissaaliista.

piirros Terttu Toivonen

6. Mistä tietoa hankitaan

Kun vaikuttaa siltä, että vapaa-ajankalastuksen kalastusmaksuja koskevia sääntöjä ei tunneta, syitä voidaan lähteä hakemaan esimerkiksi kalastajien käyttämistä tiedonlähteistä. Suomi kalastaa 2005 -kyselyn kysymyksessä 6 (katso Liite 2) kysyttiin, mistä kotitalouteen oli saatu tietoa kalastuksenhoitomaksusta ja läänikohtaisesta viehekalastusmaksusta sekä niiden tilinnumeroista. Kysymykseen sai vastata merkitsemällä useampia, etukäteen nimettyjä tiedonlähteitä.

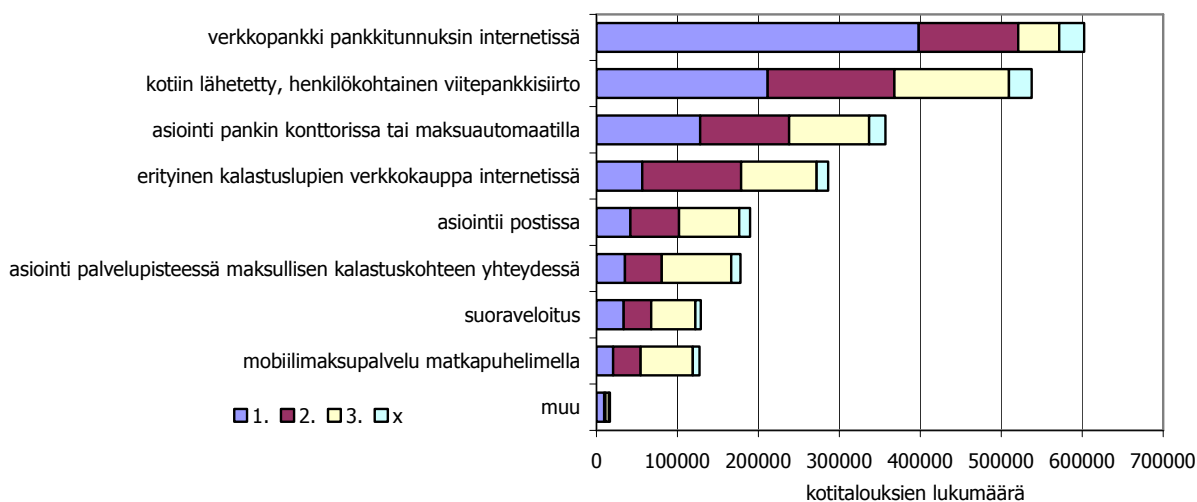

Kuva 6. Vapaa-ajankalastajien tiedonlähteet kalastuksenhoitomaksusta ja läänikohtaisesta viehekalastusmaksusta sekä niiden tilinnumeroista.

Melko selkeästi yleisin tiedonlähde oli tuttavat ja sukulaiset eli tieto kulkee henkilöiden välityksellä. Seuraavaksi yleisintä oli, ettei tietoa tarvittu eikä siksi hankittu mistään. Onginta ja pilkintähän ei vaadi lupia kuin poikkeustapauksissa. Sanomalehti oli niukasti yleisempi tiedonlähde kuin internet. Kotiin postitettu materiaalikin oli vielä melko yleinen tiedonlähde. Messut ja tapahtumat jäivät tiedonvälittäjistä viimeisimmäksi. Kohtaan muu oli vastattu mm. kalastustarvikekauppa, pankki, posti, osakaskunta ja kalastuksenvalvoja.

7. Mikä maksutapa tuntuu parhaalta

Suomi kalastaa 2005 -kyselyn kysymyksessä 7 (katso Liite 2) kysyttiin, mitä maksutapaa kansalaiset mieluiten käyttäisivät valtion kalastusmaksuja maksaessaan. Vaikka kysymyksessä pyydettiin merkitsemään numeroin 1, 2 ja 3 kolme suosituinta, vastaajat olivat myös merkinneet vaihtoehtoista kolme rastittamalla. Tulokset on sen vuoksi esitetty vaihtoehtokohtaisesti niin, että rastittaneiden osuus näkyy omanaan.

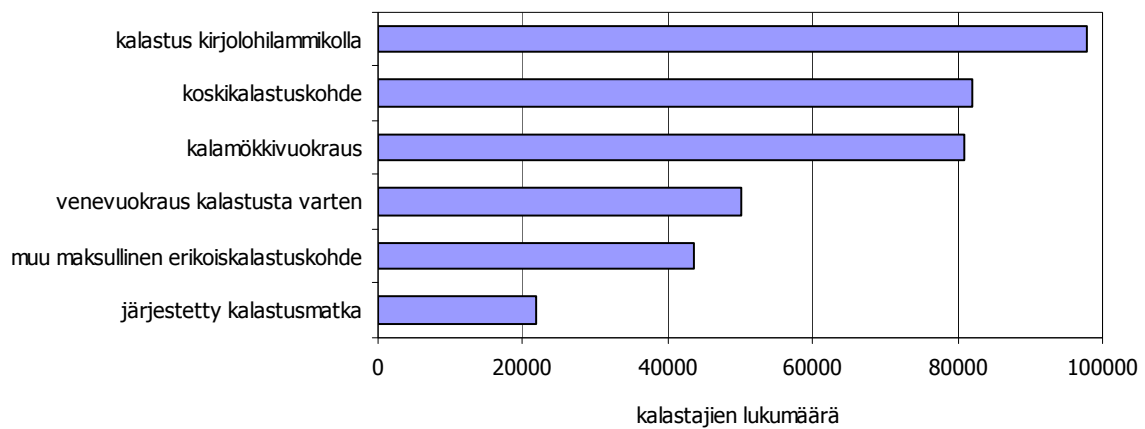

Kuva 7. Vaihtoehdot valtion kalastusmaksujen maksutavoista suosituimmuusjärjestyksessä.

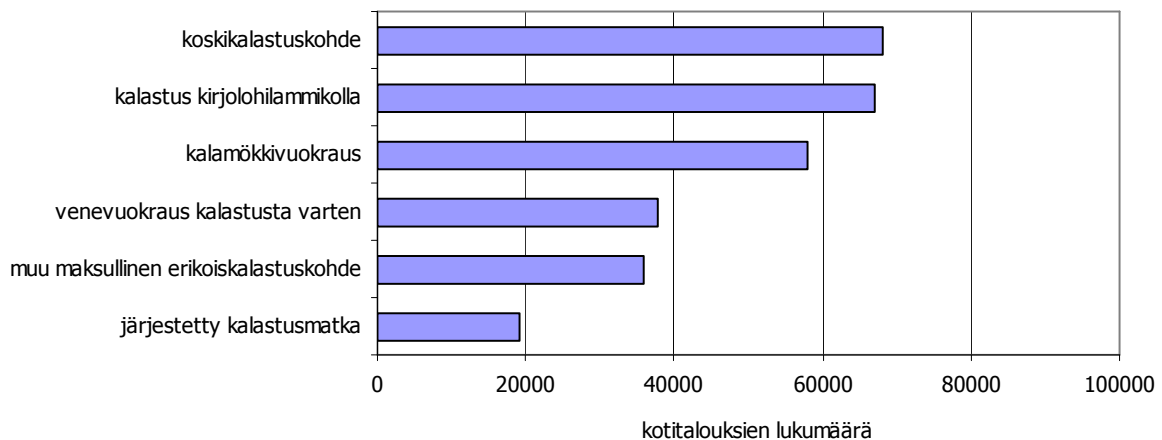
Eniten ensimmäisiä sijoja ja myös eniten kaikkia sijoja yhteensä keräsi vaihtoehtona verkkopankki pankkitunnuksin internetissä. Seuraavaksi mieluisin vaihtoehto oli kotiin lähetetty viitepankkisiirto maksutavasta riippumatta. Muun, ennalta nimeämättömän vaihtoehdon kohdalla vastaajat jonkun verran protestoivat koko maksamista vastaan.

8. Maksulliset kalastuspalvelut

Suomi kalastaa 2005 -kyselyn kysymyksessä 8 (katso Liite 2) kysyttiin kuinka moni henkilö kotitaloudesta oli käyttänyt itse ostettuja, maksullisia kalastuspalveluita. Tämän kysymyksen kohdalla oli havaittavissa, että vastaajat selvästi halusivat ilmoittaa jotain, mutta esimerkiksi kalastuskustannuksissa ei vastaavia kustannuksia kuitenkaan näkynyt. Erityisesti koskikalastuskohteen merkinneistä monen vastaus jäi arveluttamaan. Tulokset laskettiin sekä henkilöiden että kotitalouksien lukumäärinä.

Kuva 8. Itse ostettuja, maksullisia kalastuspalveluita käyttäneiden vapaa-ajankalastajien lukumäärä.

Kuva 9. Itse ostettuja, maksullisia kalastuspalveluita käyttäneiden kotitalouksien lukumäärä.

Maksullisia kalastuspalveluita käytti 20% kalastaneista henkilöistä. Liki 100 000 kalastajaa kävi kirjolohilammikoilla vuodessa ja koskikalastuskohteessa kävi 80 000

kalastajaa. Vapaa-ajankalastustilasto 2004:n mukaan perhovapaa käyttää 55 000 kalastajaa. Koskikalastuskohteesta riippuen kalastusvälineenä käytetään yleisimmin heittovapaa ja perhovapaa tai ainoastaan perhovapaa. Kotitalouksittain tarkasteltaessa koskikalastuskohde nousi suosituimmaksi ja sitä käytti 68 000 kotitaloutta. Vapaa-ajankalastustilaston mukaan esimerkiksi perhovapaa käyttäneitä kotitalouksia on 49 000.

Vuokratassa kalamökissä asui 80 000 kalastajaa tai kalastajan kotitalouden jäsentä. Veneen vuokrasi 40 000 kalastajaa ja järjestetystä kalastusmatkasta maksoi 20 000 kalastajaa vuonna 2005.

Kotitalousryhmittäin tarkasteltuna kovin suurta selittäjää maksullisten kalastuspalveluiden käyttäjiin ei löytynyt esimerkiksi lapsiperheistä. Kalastuspalveluiden käyttäjien kärjessä olivat yksinäiset miehet sekä vanhemmat aikuisparikotitaloudet. Kalastuspalveluita käyttämättömissä, kalastavissa kotitalouksissa kärjessä olivat samat kaksi kotitalousryhmää, mutta nyt toisessa järjestyksessä. Se johtuu taas siitä, että näitä kotitalousryhmiä oli kaikkien kalastaneiden kotitalouksien joukossa eniten. Kirjolohilammikoita käyttävistä 67 000:sta kotitaloudesta yleisimmät kotitalousryhmät olivat varttuneemmat lapsiperheet ja yksinäiset miehet.

Kalastuspalveluja ostavat kotitaloudet tulivat yli 20 %:sesti Uudeltamaalta. Verrattuna kaikkiin kalastaviin kotitalouksiin, Hämeestä tuli kuitenkin suhteellisesti enemmän maksullisten palveluiden käyttäjiä. Hämäläiset siis olivat niistä muita kiinnostuneempia.

9. Rahaa silti kuluu

9.1. Miten laskettiin

Rahankäyttöä koskeva tarkastelu on koottu vuoden 1996 vapaa-ajankalastustilastosta, vuoden 1999 maksuhaluuskyselystä ja vuoden 2005 Suomi kalastaa -kyselystä. Kyselyt on tehty varsin erilaisina sekä otokseltaan, kyselyn päätavoitteiltaan että kysymyksenasetteluiltaan. Vertailua voi sen vuoksi pitää teoreettisena ja sen perusteita on helppo arvostella. Rahamääräiset kuluerät on inflatoitu vuoden 2005 elinkustannusindeksiä vastaaviksi.

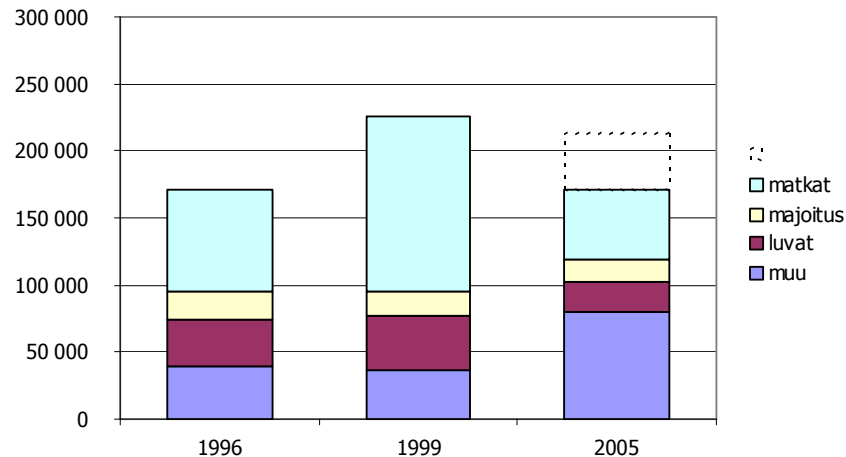
Koska kulueriä kysyttiin eri tavoin luokiteltuina eri vuosina, eikä eriä voinut yhdistellä suoraan, oli joitakin eriä pilkottava käyttäen suhdelukua toisen vuoden aineistosta. Vuoden 1999 kyselyssä rajoitettiin pelkästään muuttuviin kustannuksiin eli ei otettu mukaan suuria hankintoja kuten veneitä tai pitkäaikaisia välineostoksia. Myös ruokailukustannukset oli määritelty ylimääräisiin, kalarekistä johtuviin. Niinpä vuoden 1996 tilastoluvuista majoituskulut eroteltiin majoitus- ja ruokamenoista samassa suhteessa kuin ne olivat vuoden 1999 aineistossa. Muista kuluista, jotka tilastossa sisälsivät veneet ja moottorit, eroteltiin veneet ja moottorit pois samassa suhteessa kuin 2005 kyselyssä ja lisättiin jäsenmaksu- ja lehtikulut. Kululuokkia saattoi näin pitää jokseenkin samansisältöisinä. Vuoden 1996 tilastossa lupamaksut-kohdassa kalastuksenhoitomaksutieto on todellisen maksukertymän, ei kyselytiedon mukaan.

Valitettavin heikkous aineistoissa on kuitenkin vuoden 2005 matkakulujen kohdalla. Kysymyksenasettelun todennäköisen epäonnistumisen vuoksi vastaajat ovat ilmeisesti paljolti jättäneet ilmoittamatta oman auton polttoainekuluja. Lomakkeessa kysyttiin rahan käyttöä matkustamiseen ja vastaajien on täytynyt osin tulkita sen tarkoittavan matkalippuja. Vuoden 1996 tilastossa kysyttiin matkakustannuksia kalastuspaikoille ja takaisin. Vuoden 1999 kyselyssä kysyttiin matkakustannukset autolla, veneellä ja muut matkakustannukset eriteltyinä. Tämän vuoksi vuoden 2005 kalastuskustannuksille laskettiin arvio myös niin, että matkakustannukset olisivat samassa suhteessa kuin vuoden 1996 tilastossa. Polttoaineita saattaa sisältyä vuoden 2005 aineistossa kohtaan muut kulut.

9.2 Kalastusmaksujen maksaminen on vähentynyt

Aineistossa olevista heikkouksista johtuen tulosten arvioinnissa pitää olla varovainen. Kaikkia muita kululajeja paitsi lupamaksuja on itse asiassa korjattu vertailun mahdollistamiseksi. Maksetuiksi ilmoitettujen kalastusmaksujen määrä vuonna 2005, noin 23 miljoonaa euroa, on selvästi pienempi kuin aikaisempien vuosien noin 40 ja 35 miljoonaa euroa (Kuva 10). Tässä on huomattava, että luku sisältää tietenkin kalastuksenhoitomaksun ja läänikohtaisen viehekalastusmaksun lisäksi kaikki suoraan yksityiselle sektorille maksetut kalastusluvut.

Jos vuoden 2005 matkakuluarviota olisi korjattu vuoden 1999 matkakulujen suhteellisella osuudella, vapaa-ajankalastajien kokonaiskulutus olisi noussut lähelle 300 miljoonaa euroa. Jo näinkin korjaten, kokonaiskulujen taso nousisi yli 200 miljoonan euron. Tästä siis puuttuivat suuret hankinnat, kuten veneet ja moottorit sekä välineisiin sijoitetut rahat. Suurten hankintojen ja välineiden arvo vuonna 1996 oli 97 miljoonaa euroa ja vuonna 2005 noin 156 miljoonaa euroa. Vuonna 2005 kokonaiskulut kaikki hankinnat mukaan lukien olivat 328 miljoonaa euroa. Jos vuoden 2005 arvioita ei korjata, kokonaiskulut ilman suuria hankintoja olivat 171 miljoonaa euroa.

Kuva 10. Vapaa-ajankalastajien rahankäyttö (miljoonaa euroa) yhteensä muuttuviin kuluihin (ei sisällä kalastusvälineitä eikä suuria hankintoja).

Katkoviivalla on esitetty polttoaineiden todennäköisesti pois jäänyt osuus vuonna 2005 vuoden 1996 tilaston mukaan arvioituna.

Vapaa-ajankalastaja kulutti keskimäärin vajaat 300 euroa harrastukseensa vuodessa. Siitä kolmannes oli suuria hankintoja, kuten moottoreita ja veneitä ja toinen kolmannes tarvikkeita, välineitä ja varusteita. Loppu kolmannes kului matkustamiseen, lupiin, majoitukseen ja muuhun. Keskimääräisten kulujen jakautuma poikkeaa nyt kuvan 10 tarkastelusta, koska mukana on kalastusvälineet ja suuret hankinnat. Kalastuslupiin käytettiin vuonna 1999 keskimäärin 28 euroa/kalastaja ja vuonna 2005 keskimäärin 21 euroa/kotitalous. Rahankäyttökysymyksen kohdalta vuoden 2005 kyselyn aineisto oli kuitenkin jostain syystä heikohko.

Jos verrataan ylimääräistä maksuhalukkuutta samasta vuoden vapaa-ajankalastuskokemuksesta vuosina 1999 ja 2005, myös maksuhalukkuus on vähentynyt 40 %:sta 30 %:iin todellisuudessa maksetuista summista.

Matkustus- ja majoituskulut ovat kaikessa matkailussa merkittävä kuluerä. Siksi matkailutilastointi perustuu juuri näihin kahteen elementtiin. Vapaa-ajankalastajien matkustuskulut olivat selvästi majoituskuluja suuremmat. Tähän voi vaikuttaa kalliimpien majoitusliikkeiden sijoittuminen keskimäärin muualle kuin kalastuskohteisiin, mutta myös Suomen 460 000 kesämökkkiä, joita voidaan käyttää kalastuksen tukikohtina. Yleisemmin luontomatkaa ajatellen, matkustus- ja majoitusmahdollisuudet ovat oleellinen edellytys luontomatkaileville Suomen kokoisessa maassa ja Suomen ilmasto-olosuhteissa, mutta kalastus on varmasti yksi tärkeimmistä vetovoimatekijöistä.

10. Yhteenveto

Valtio on perinyt 1950-luvulta saakka kalastamisesta kalastuksenhoitomaksua, jonka tuotolla on hoidettu kalavesiä ja rahoitettu järjestötoimintaa. Aluksi maksu oli kotitalouskohtainen ja myöhemmin henkilökohtainen. Maksuttomat yleiskalastusoikeudet poistivat maksajia kalastuksenhoitomaksun piiristä. Maksun vuosituotto on vakiintunut 5 ja 6 miljoonan euron välille ja maksusuorituksia tulee alle 300 000 vuodessa, niistä alle 10 % on viikkomaksuja.

Arvio kalastuksenhoitomaksuvelvoitteisten vapaa-ajankalastajien määrästä on lähempänä 700 000:ta kuin 600 000:ta. Jos kaikki liki 400 000 maksamatonta kalastajaa olisivat maksaneet edes viikkomaksun, siitä olisi kertynyt 2,3 miljoonaa euroa nyt tuloutetun 5,5 miljoonan euron lisäksi.

Läänikohtaisten viehekalastusmaksujen osalta tilanne on samansuuntainen. Sekä vuoden 2001 että 2005 kyselyjen perusteella läänikohtaisella viehekalastusluvalla ilmoitti kalastaneensa noin kaksinkertainen määrä henkilöitä, kuin maksuja oli todellisuudessa maksettu. Maksuja maksetaan vuosittain runsas 100 000 kappaletta ja niistä liki kolmannes on viikkomaksuja.

Kyselyt paljastavat usein, että vastaajat, kalastaneetkaan, eivät oikein ole selvillä kalastusmaksujärjestelmästä. Syynä voivat myös olla huonosti laaditut kysymykset tai vastaajalle vieras terminologia. Kansan suussa luvista ja maksuista käytetään monenlaisia nimityksiä, mutta kyselyissä on pakko pitäytyä virallisiin. Tieto tarvittavista maksusuorituksista ja niiden maksumenettelystä kulkee henkilöiden välityksellä. Muut, julkisemmat lähteet, kuten sanomalehdet, internet ja suoramainonta, jäivät selvästi jälkeen tuttavista ja sukulaisista tiedonlähteistä.

Rahaa kuitenkin käytetään kalastusharrastukseen, kaikki hankinnat mukaan lukien yhteensä 328 miljoonaa euroa vuositasona. Yksityiset henkilöt ilmoittivat itse ostaneensa maksullisia kalastuspalveluita, kuten kalastaneensa kirjolohilammikolla tai koskikalastuskohteessa, vuokranneensa mökin tai veneen kalastusta varten, jopa osallistuneensa järjestetyille, maksulliselle kalastusmatkalle. Rahan käyttö kalastusmaksuihin oli kuitenkin vähentynyt.

11. Kirjallisuus

- Leinonen, K., Moilanen, P., Rinne, J., Toivonen, A.-L., Tuunainen, A.-L. ja Yrjölä, R. 1998a. Kuinka Suomi kalastaa. Osaraportti 1. Kalastusrasitukset alueittain. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 121, 50 s.
- Leinonen, K., Moilanen, P., Rinne, J., Stigzelius, J., Toivonen, A.-L., Tuunainen, A.-L. ja Yrjölä, R. 1998b. Kuinka Suomi kalastaa. Osaraportti 2. Saaliit ja viehekalastusjärjestelmän käytännön toimivuus kalastusalueittain. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 131, 98 s.
- Pirhonen M. ja Salmi P 1998. Viehekorttikiistan argumentit. Kamppailu kalavesienkäyttö- ja omistusoikeudesta. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 129, 25 s.
- Pirhonen M. ja Salmi P. 2001. Tiedon valta kalastuspolitiikassa: Viehekorttikiistan retoriikkaa. Julkaisussa: Salmi P. (toim.) Paikallinen tieto, asiantuntijuus ja vuorovaikutus kalavesien hallinnassa. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kalatutkimuksia - Fiskundersökningar 177 : 83-96.
- Salmi P. ja Nordquist J. 2003. Kenen ehdoilla kalavesiä käytetään? Kalavesien omistus ja intressiryhmien näkökulmat Nauvon kalastusalueella. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 285, 36 s.
- Sipponen M. 2001. The development of the Finnish inland fisheries system. *Fisheries Management and Ecology* 8: 383-391.
- Sipponen M. and Latikka A.-L. 1995. The market for recreational fishing opportunities in Finnish inland waters in 1974-1991. *Finnish Fisheries Research* 15: 1-21.
- Toivonen, A.-L., Appelblad, H., Bengtsson, B., Geertz-Hansen, P., Guðbergsson, G., Kristofersson, D., Kyrkjebø, H., Navrud, S., Roth, E., Tuunainen, P. and Weissglas, G. 2000. Economic value of recreational fisheries in the Nordic countries. *Nordic Council of Ministers, TemaNord* 2000:604, 71 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P. ja Railo E. 2002. Suomi kalastaa 2001 - Kalastusrasitus kalastusalueilla. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 266, 52 s.
- Toivonen, A.-L., Moilanen, P., Stigzelius, J. ja Railo E. 2003. Suomi kalastaa 2001 - Lajisaaliit. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 283, 35 s.
- Toivonen, A.-L., Roth, E., Navrud, S., Gudbergsson, G., Appelblad, H., Bengtsson, B., and Tuunainen, P. 2004. The economic value of recreational fisheries in Nordic countries. *Fisheries Management and Ecology* 11:1-14.
- Toivonen, A.-L. 2006. Suomi kalastaa 2005 - Kalastusrasitus kalastusalueilla. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Kala- ja riistaraportteja 390, 52 s.

Liitteet

Liite 1. Suomi kalastaa 2005 -kyselyn lähetekirje ja kyselylomakkeen täyttöohjeet

Liite 2. Suomi kalastaa 2005 -kyselyn kyselylomake

SUOMI KALASTAA 2005 -kysely

Hyvä vastaanottaja!

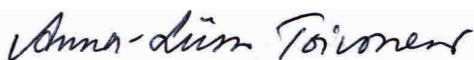
Tämä kysely on lähetetty koko väestöstä satunnaisotannalla valitulle kohdejoukalle, koska tutkimukselle on yhtä arvokasta tietää, kalastaako joku paljon, vähän tai ei ollenkaan. Vapaa-ajankalastajat ovat parhaita harrastuksensa asiantuntijoita ja siksi erityisen tärkeitä tutkimuksen tiedonlähteitä. Seurantatietoja kalastuksen maantieteellisestä kohdentumisesta kerätään, jotta resursseja osataan suunnata kysynnän mukaisesti. Kalataloushallinto vastaa vapaa-ajankalastuksen kehittämisestä ja voimavarojen ohjaamisesta. Riistan- ja kalantutkimuksen tehtävä on tuottaa tutkittua tietoa kala- ja riistavarojen kestävästä käytön edistämiseksi hallinnon ja päätöksenteon tarpeisiin.

Tämän kirjeen toisella puolella on täyttöohjeita lomakkeen kysymyksiin. Vaikka kyselyn tärkeä osa on lupa-asiat, kyselyllä ei valvota kenenkään velvollisuuksia eikä oikeuksia. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja tulokset ilmoitetaan aina niin, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa. Vastatkaa kyselyyn **oman kotitaloutenne osalta**, älkää välittäkö sitä eteenpäin jonkun muun kotitalouden täytettäväksi. Palauttakaa lomakke täytettynä **31.1.2006** mennessä oheisessa palautuskuoressa. Riistan- ja kalantutkimus maksaa postimaksun. Karttaa ei tarvitse palauttaa.

Vastauksenne on tutkimukselle erittäin tärkeä, vaikka ette kalastaisikaan. Kaikkien lomakkeen asianmukaisesti täytettynä palauttaneiden kesken **arvotaan 2000 euron arvoinen matkalahjakortti**. Voittajalle ilmoitetaan henkilökohtaisesti ja arvonnän tulos julkaistaan Riistan- ja kalantutkimuksen nettisivuilla, missä myös kyselyn etenemistä voi seurata.

Parhaat kiitokset tutkimusavusta!

Helsingissä 10.1.2006

Anna-Liisa Toivonen
tutkija

Täyttöohjeita kirjeen takana!

Osoitelähde: Väestötietojärjestelmä, Väestörekisterikeskus, PL 70, 00581 Helsinki

Lomakkeen täyttöohjeet

Ohje kysymyksiin 1 ja 3.

Samaan kotitalouteen kuuluvilla on sama, pysyvä osoite. Myös yli 18-vuotiaat, kotona asuvat nuoret lasketaan kotitalouteen. Yleensä kotitalous on perhe, mutta myös yksi henkilö voi muodostaa kotitalouden. On mahdollista, että samassa osoitteessa on useampia kotitalouksia.

Ohje kysymykseen 2.

Kalastamiseksi katsotaan, että on käyttänyt jotain pyyntimuotoa edes yhden kerran vuoden 2005 aikana. Kalastamiseksi lasketaan myös kalastuksen avustaminen, kuten soutaminen tai veneen kuljettaminen toisen kalastaessa. Kalastaminen ei edellytä saaliin saamista. Merkitkää vain yksi rasti.

Ohje kysymykseen 4.

Etsikää oheisesta kartasta kalastusalue tai kalastusalueet, joilla kotitaloutenne kalasti vuoden 2005 aikana, ja merkitkää ne kyselylomakkeeseen kukin omalle rivilleen. Verratkaa kalastusalueen numeroa kartassa olevaan kalastusalueiden luetteloon. Kalastusalueen nimi auttaa paikannuksessa. Jos kalastusalueella on jonkun kunnan nimi, siihen saattaa silti kuulua vesialueita useista kunnista. Arvioikaa, kuinka monta kalastuspäivää kutakin kalastustapaa kohden kotitaloutenne jäsenet kalastivat kullakin kalastusalueella, ja merkitkää ne taulukkoon.

Kalastuspäivällä tarkoitetaan päivää, jonka aikana on kalastettu riippumatta kalastustapahtuman kestosta. Verkko- ja katiskakalastuksesta lasketaan vain ne päivät, jolloin pyydyksiä on käsitelty pyynnin yhteydessä (laskeminen, nostaminen ja kokeminen). Mikäli saman päivän aikana on harjoitettu kahta tai useampaa pyyntitapaa, esimerkiksi ongittu ja koettu verkot, kunkin pyyntimuodon kohdalle tulee kalastuspäivämerkintä. Jos esimerkiksi kaksi henkilöä kotitaloudestanne oli ongella samana päivänä, laskekaa se kahdeksi kalastuspäiväksi.

Lisätietoa eri kalastusmuodoista löytyy internetosoitteesta www.mmm.fi/kalastus/.

Esimerkin tamperelaisessa kotitaloudessa on vanhemmat ja kaksi lasta. Poika on käynyt virvelöimässä Näsijärvellä kavereiden kanssa 12 päivänä ja isä kerran pilkillä. Mökillä Puumalassa poika on virvelöinyt vielä useammin, 16 päivänä. Isäkin on uistellut mökillä 7 päivänä. Isällä on myös verkot, mutta kovin harvoin hän on ehtinyt niillä kalastaa, vain 4 päivänä. Sen sijaan äidillä on loman aikana laiturin vieressä katiska, jota hän on kokenut melkein päivittäin, 20 päivänä. Tytär on pitänyt onkikoulua mökkinaapureiden lapsille 10 päivänä. Poika on käynyt kaverin mökillä Uudessakaupungissa ja siellä virvelöinyt 3 päivänä. Isä on tehnyt kalareissun pohjoiseen ja kalastanut lohta Tornionjokea 4 päivää.

Kalastus-alueen numero	Kalastus-alueen nimi	Onginta ja pilkintä jokamiehen-oikeudella	Viehekalastus läänikohtaisella luvalla (18-64-vuotiaat)	Viehekalastus ikään perustuvalla oikeudella (alle 18- ja yli 64-vuotiaat)	Viehekalastus kalaveden omistajan luvalla (esim. kaupungin tai osakaskunnan luvalla tai koskikalastuskohteessa)	Muu kalastus kalaveden omistajan luvalla (esim. verkolla tai katiskalla)
(katsokaa kartasta)	(katsokaa kartan takaa)	(päivää)	(päivää)	(päivää)	(päivää)	(päivää)
403	<i>Näsijärvi</i>	1		12		
616	<i>Puumala</i>	10	7	16		24
215	<i>Uusikaupunki</i>			3		
352	<i>Tornionjoki</i>				4	

Ohje kysymykseen 5.

Jos kotitaloutenne on kalastanut niin monella kalastusalueella, että tila ei riitä vastaamiseen, vastatkaa täyttämällä henkilömäärät vain niiden kalastusalueiden osalta, missä olette eniten kalastaneet.

Ohje kysymykseen 9.

Arvioidessanne kalastukseen käyttämiänne kuluja, ottakaa huomioon vain kalastuksesta johtuneet kustannukset, ei sellaisia, mitä olisi joka tapauksessa kulunut.

Ohje kysymykseen 10.

Paikantaessanne asuntoa ja kesämökkiä kalastusaluekartalta, huomatkkaa, että kunnan mukaan nimetty kalastusalue saattaa ulottua useamman kunnan alueelle. Jos kotitaloutenne käytössä on useampia kesämökkejä, vastatkaa niiden osalta, missä olette eniten kalastaneet tai oleilleet.

SUOMI KALASTAA 2005

1. Kuinka monta henkilöä kuuluu **kotitalouteenne** itsenne mukaan lukien? Yhteensä _____ henkilöä.

Merkitkää seuraavaan taulukkoon **numeroin** kotitaloutenne **henkilöiden lukumäärät sukupuolittain ja ikäryhmittäin**.

	alle 10- vuotiaita	10-17- vuotiaita	18-24- vuotiaita	25-44- vuotiaita	45-64- vuotiaita	vähintään 65- vuotiaita
naisia						
miehiä						

2. Kalastiko tai ravustiko joku kotitaloutenne jäsenistä vuonna 2005? Rastittakaa vain yksi vaihtoehto.

*Kalastamiseksi katsotaan, että on **käyttänyt mitä tahansa pyydystä** (esim. verkko, katiska, onki, pilkkivapa) **ainakin kerran** vuoden 2005 aikana. Henkilön katsotaan kalastaneen, **vaikka** hän **olisi vain soutanut tai ohjannut venettä** toisen kalastaessa.*

Kyllä kalasti tai ravusti

Ei kalastanut eikä ravustanut

Jos kotitaloudestanne kukaan ei kalastanut eikä ravustanut vuonna 2005, siirtykää kysymykseen numero 10.

3. Kuinka moni kotitaloudestanne kalasti vuonna 2005? Yhteensä _____ henkilöä kalasti.

Merkitkää seuraavaan taulukkoon numeroin kotitaloutenne **vuonna 2005 kalastaneiden** (tai ravustaneiden) **henkilöiden lukumäärät** sukupuolittain ja ikäryhmittäin.

	alle 10- vuotiaita	10-17- vuotiaita	18-24- vuotiaita	25-44- vuotiaita	45-64- vuotiaita	vähintään 65- vuotiaita
naisia						
miehiä						

5. Kuinka moni **henkilö** kotitaloudestanne kalasti milläkin kalastusalueella vuonna 2005?

Merkittäkää alla oleviin taulukoihin eri pyydyksiä vuonna 2005 käyttäneiden kotitaloutenne **henkilöiden lukumäärät kalastusalueittain ikäryhmän** mukaan eriteltyinä.

18-64-vuotiaat:

Kalastusalueen numero →								
Onki, pilkki								
Viehe, uistin, perho								
Verkko, katiska, rysä, merta, pitkäsiima, nuotta tai muu pyydys								
Osallistui kalastamiseen ainoastaan soutamalla tai ohjaamalla venettä								

alle 18- ja vähintään 65-vuotiaat:

Kalastusalueen numero →								
Onki, pilkki								
Viehe, uistin, perho								
Verkko, katiska, rysä, merta, pitkäsiima, nuotta tai muu pyydys								
Osallistui kalastamiseen ainoastaan soutamalla tai ohjaamalla venettä								

6. Mistä **tiedonlähteistä** kotitaloutenne on saanut tietoa kalastuksenhoitomaksusta ja läänikohtaisesta viehekalastusmaksusta sekä maksujen tilinnumeroista?

☐ sanomalehdestä	☐ messuilta ja tapahtumista	☐ viitepankkisiirron mukana postitetusta materiaalista
☐ kalastuslehdestä	☐ tuttavilta tai sukulaisilta	☐ muualta, mistä
☐ internetistä	☐ ei mistään / tietoa ei ole tarvittu	_____

7. Mitä **maksutapaa** mieluiten käyttäisitte maksaessanne valtion kalastusmaksuja?

Merkittäkää **kolme mieluisinta** järjestykseen (1, 2, 3), missä 1 on mieleisin.

_____ asiointia pankin konttorissa tai maksuautomaatilla	_____ kotiin lähetettyä, henkilökohtaista viitepankkisiirtoa (maksutavasta riippumatta)
_____ asiointia postissa	_____ suoraveloitusta
_____ asiointia palvelupisteessä maksullisen kalastuskohteen yhteydessä	_____ mobiilimaksupalvelua matkapuhelimella
_____ verkkopankkia pankkitunnuksin internetissä	_____ muuta, mitä
_____ erityistä kalastuslupien verkkokauppaa internetissä	_____

8. Kuinka moni kotitaloudestanne on vuonna 2005 käyttänyt seuraavia, itse ostettuja, **maksullisia kalastuspalveluita**?

Merkitkää **henkilöiden lukumäärä**.

_____ venevuokraus kalastusta varten

_____ kalamökkivuokraus

_____ järjestetty kalastusmatka

_____ koskikalastuskohde

_____ kalastus kirjolohilammikolla

_____ muu maksullinen erikoiskalastuskohde

kotitaloudestamme kukaan ei ostanut maksullisia kalastuspalveluita

9. Kuinka paljon **rahaa** yhteensä kotitaloutenne arviolta käytti **kalastusharrastukseen** Suomessa vuonna 2005? Ilmoittakaa vain kalastuksesta johtuneet kustannukset.

(euroa)

(euroa)

_____ matkustamiseen

_____ majoitukseen

_____ kalastuslupiin ja -maksuihin, kalastuskilpailujen osallistumismaksuihin

_____ jäsenmaksuihin, lehtiin

_____ veneiden ja moottoreiden huoltoon ja säilytykseen

_____ veneisiin, moottoreihin ja muihin suuriin hankintoihin

_____ kalastustarvikkeisiin (vieheet, siimat yms.)

_____ kalastusvälineisiin (vavat, verkot yms.)

_____ kalastusvarusteisiin (saappaat yms.)

_____ muuhun, mihin

yhteensä

Kuinka paljon enemmän sama, vuoden 2005 kalastus olisi saanut maksaa, ennenkuin se olisi mielestänne tullut liian kalliiksi? Merkitkää nolla, jos ette olisi ollut halukas maksamaan enemmän, kuin maksoitte.

10. Tämä kysymys on tarkoitettu kaikille kyselyn saaneille kotitalouksille kalastamisesta riippumatta. Käyttäkää oheista kalastusaluekarttaa paikantamisen apuna. Merkitkää ensin, millä kalastusalueella vakituinen asuntonne on, ja jatkakaa sitten kesämökkejä koskevaan osuuteen.

Kotitaloutemme vakituinen **asunto** on kalastusalueella numero (katsokaa kartasta) _____

Viettikö kukaan kotitaloudestanne aikaa **mökillä** Suomessa vuonna 2005? ei viettänyt

Jos vietti, merkitkää oheen mökkien sijainti, ja rastittakaa tieto mökin käyttöoikeuden laadusta ja kalastuskäytöstä.

Kalastusalue, jolla mökki sijaitsee (numero kartasta) _____

Kotitaloutemme omisti, kotitaloudellamme oli vain käyttöoikeus tai kotitaloutemme vuokrasi mökin vuonna 2005

Kotitaloudestamme joku vieraili tuttavän tms. mökillä vuonna 2005

Kotitaloudestamme joku kalasti mökillä vuonna 2005

Kotitaloudestamme kukaan ei kalastanut mökillä vuonna 2005

SUURKIITOS VASTAUKSESTANNE!

Kaikkien lomakkeen asianmukaisesti täytettynä palauttaneiden kesken **arvotaan 2000 euron matkalahjakortti**.